

Quid ergo de amore dicēdū ē. cur nō etiam cū se amat: ipm̄ quoq; amorē sui genuisse videat. Et enī amabilis sibi. et anteq; se amaret: q; poterat se amare sicut erat sibi noscibilis et anteq; se nosset: q; poterat se nosse. Nā si nō sibi esset noscibilis: nunq; se nosse potuisset. Ita si nō sibi esset amabilis: nunq; amare potuisset. Cur itaq; amando se nō genuisse dicatur amorē suū: sicut cognoscendo se genuit noticiā suā. In eo quidē manifeste ostendit hoc amoris esse principium: vnde procedit: ab ipsa quidē mente procedit: que sibi ē amabilis anteq; se amet atq; ita principium est amoris sui: quo se amat. Sed idco non recte dicitur genitus ab ea sicut noticia sui qua se nouit: q; noticia iam inuentū est quod partus repertus dicitur: quod sepe p̄cedit inquisitio eo fine getura. Nā inquisitio ē appetitus inueniēdi: qd idē valet: si dicas reperiēdi. Que at̄ reperiuntur: quasi pariunt: vnde plī similia sunt: vbi nisi in ipsa noticia. Ibi enī quasi expressa formantur. Nā et si iam erant res quas querendo inuenimus: noticia tamen ipsa non erat: quā sicut prole nascentem deputamus. porro appetitus ille qui est ingrendo procedit a querente: et pendet quodāmodo. neq; requiescit siue quo intendit: nisi id quod queritur inuentum: querenti copulet. Qui appetitus. id est inquisitio: quāuis amor esse nō videat: quo id quod notū est: amatur. hoc enim adhuc ut cognoscatur agit: tamen ex eodē genere quiddā est. Nam voluntas iam dici potest: quia e nimis qui querit inuenire vult: et si id querit quod ad noticiā ptineat: omnis q; querit nosse vult. Quod si ardentem atq; instanter vult studere dicitur: quod maxime in assequēdis atq; adipiscendis quibusq; doctrinis dici solet. Partum ergo mentis antecedit appetit⁹ quidam: quo id quod nosse volumus: querēdo et inueniendo nascitur proles ipsa noticia ac per hoc appetitus ille quo concipitur pariturq; noticia: partus et proles recte dici non potest. Idemq; appetitus quo inhiat rei cognoscende: sicut amor cognite: dum tenet atq; amplectitur placitā prolem. id est noticiā gignentiq; coniungit. Et est quedā imago trinitatis: ipsa mens et noticia eius: quod est proles eius: ac de se ipsa verbis eius: et amor tertius. et hec tria vnū atq; vna substantia. Nec minor proles: dū tantam se nouit mens quā

ta est: nec minor amor dum tantum se diligit quantum nouit et quanta est.

Explicū liber nonus.

Incipiunt capitula libri decimi.

- i De studijs discere animantium qd ignorant: quod tamē nō expecterent scire si penitus ignorarent.
- ii Quibus causis amari videntur cognita: cum ipsa scientia eorum que nescimus expectitur.
- iii An incognita sibi sit mens cū se querit ut nouerit.
- iiii De proprijs mentis que nō pōt ignorare.
- v In quo mens nosse se debeat: et a quibus abstinere ne eis quasi proprijs delectetur: atq; in se minus nouerit.
- vi In quibus mens de se cogitans possit errare.
- vii De opinionibus eorum qui mentē aliquid precipuū corporis esse senserūt.
- viii Qd mens nosse se querens: nihil de se corporeum debet cogitare.
- ix Quō mēs cognoscit seipsam.
- x Qd mens nosse se cupiens nihil eorum de se opinari debeat: de quibus scite dubitandum.
- xi De memoria: intelligentia et voluntate: in quibus mens habet in se quandā imaginem diuine trinitatis.
- xii De querenda imagine trinitatis etiam in his que anima ex corporis sensibus concipit.

Aurelij augustini episcopi de trinitate liber decimus incipit.

De studijs discere animantium qd ignorant: qd tamen non expecterent scire si penitus ignorarent.

Capitulū. i.

Hinc ad ea ipsa consequenter enodatus explicanda limatioz accedat intentio. Ac primum quia res proorsus ignorā amore omnino null⁹ potest diligēter intuentum est cuiusmodi sit amor studentium. id est nō

Liber

iam scientiū: sed adhuc scire cupientiū quāq;
doctrinā. Et in his quippe rebus in quibus
nō vsitate dicitur studium: solent existere amo/
res ex auditu: dum cuiusq; pulchritudinis fa/
ma ad videndū ac fruendū animus accendit
quia generaliter nouit corporū pulchritudi/
nes: ex eo q; plurimas vidit: et inest intrinse/
cus vnde approbet: cui forinsecus inhiatur.
Quod cū sit: nō rei penitus incognite amor
excitatur: cuius genus ita notū est. Cum autē
virū bonum amamus: cuius faciem non vi/
dimus: ex noticia virtutū amamus: quas no/
uimus in ipsa veritate. Ad doctrinas autem
cognoscendas: plerumq; nos laudantiū atq;
predicantiū accedit auctoritas. Attamen nisi
breuiter impressas cuiusq; doctrine haberem⁹
in animo notionē: nullo ad eā discendā stu/
dio: flagraremus. Quis enim sciende: ver/
bi gratia: rhetorice vllā curam et operā impē/
deret: nisi ante sciret eā dicēti esse scientiam.
Aliquādo etiam ipsarū doctrinarū fines audi/
tos expertosue miramur: et ex hoc inardesci/
mus facultates cōparare discēdo qua ad eos
puenire possimus. Tandē si litteras nesciē/
ti dicat: quandam esse doctrinam qua quisq;
valeat: quāuis lōge absenti verba mittere ma/
nu facta in silētio: que rursus ille cui mittunt
nō auribus: sed oculis colligat: idq; fieri vi/
deat. Mōne dū cōcupiscit nosse quod id pos/
sit: omni studio circa illum finem mouet: quē
iā notus tenet. Sic accedunt studia discentiū
Nam qd quisq; proorsus ignorat: amare nul/
lo pacto pot. Ita etiam signum si quis audiat
incognitum: veluti verbi alicuius sonū quo
quid significet ignorat: cupit scire quid nā sit
id est sonus ille cui rei cōmemorande institu/
tus sit: veluti audiat cum dicitur temētū: et igno/
rans quid sit: requirat. Jam itaq; oportet vt
nouerit signū esse. id est non esse inanē illam
vocē: sed aliquid ea significari. Alioq; iā no/
tū est h trissyllabū: et articulata specie suā im/
pissit aīo p sensus aurū. Quid amplius in eo
regrat: quo magis inotescat: cui⁹ oēs hē eia/
q; soni spacia nota sunt: nisi: q; simul inouit
signū esse: mouitq; sciendi cupiditatē: cuius
rei signū sit. Quo igit amplius notū est: sed
nō plene notū ē eo cupit aīus de illo nosse qd
reliquis ē. Si enī tātmō esse istā vocē nos/
set: eāq; alicui⁹ rei signū esse nō esset: nihil iā
quereret de sensibili re: quātm poterat scēdo

prepta. Quia vō nō solū eē vocē: s; et signū
esse iā nouit: pfecte id nosse vult. Neq; vllū
pfecte signū noscit: nisi cui⁹ rei signū sit cog/
scat. Hoc ḡ g ardēti cura qrit vt nouerit: stu/
dioq; accēsus insistit: nō pot dici esse sine amo/
re. Quid igit amat. certe enī amari aliqd nisi
notū nō potest. Neq; ille istas tres syllabas
amat: q; scit eas significare aliquid: nō inde
nunc agit. nō enī hoc nosse qrit. S; in eo qd
scire studet qd amet: ingrimus. qd pfecto nō
dū nouit. et ppterea miramur: cur amet: quā
firmissime nouim⁹ amari nisi nota nō posse.
Quid ḡ amat. nisi q; nouit atq; intuet in rō/
nib⁹ rez q sit pulchritudo doctrine: q; pntet
notitie signorū oīū: et q sit vtilitas in ea peri/
tia: q inter se humana societas sensa cōmuni/
cat: ne sibi hoīū cet⁹ deteriores sint q;uis so/
liudine: si cogitationes suas colloquēdo non
miscant. Hāc ḡ specie decorē et vtilē cernit
aīa: et nouit: et amat: eāq; in se perfici studet
quantū pot: q; vocū significantiū: quecūq;
ignorat: ingrit. Aliud est enī qd eā in veri/
tatis luce pspicit: aliud qd in sua facultate con/
cupiscit. Lōcupiscit nāq; in luce veritatis: q;
magnū et q; bonū sit: oēs: oīum gentiū lingu/
as intelligere ac loqui: nullāq; vt alienigena
audire et a nullo ita audiri. Qui⁹ noticie dec⁹
cogitationē iam cernit: amaturq; res nota: q
ita pspicit: atq; inflammat studia discentiū: vt
circa eā moueant ei⁹ inbient in omni ope/
ra: quā impēdūt psequendi tali facultati: vt et
vsu amplectant qd ratione pnoscent: atq; ita
quisq; cui facultati spe ppinquat: ei seruenti⁹
amore inardescit. His doctrinis quippe stu/
det vehemētius: q capi posse nō desperant.
Nā cui⁹ rei adipiscende spem q; nō gerit:
aut tepide amat: aut oīno nō amat: q;uis quā
pulchra sit videat. Quo circa: q; oīū lingua/
rū sciētia fere ab oībus desperat: sue gentis
q; maxime studet: vt nōnerit. Qd si et illi
ad pfectū pceptē de se nō sufficere sentit nemo
tm tam desidiosus est huius noticie: q nō cum
audierit incogniū verbū: velit nosse qd illud
sit: et si pot: qrat et discat. Qd dū querit: vāq;
in studio discendi est: et videt amare rē inco/
gnitā: quod nō ita est. Species nāq; illa tan/
git animū quā nouit et cogitat: in qua elucet
decus plociandorū animorū: in verbis no/
tis audiendis: atq; readdēdis: eaq; accendit
studio querentē quidē qd ignorat: sed notā;

formā quo id pertineat intuentes; et amantes.
 Itaque si querenti: verbi gratia: quod sit temetū
 hoc enim crepti causa posuerā: dicat: quid ad
 te pertinet. respondēbit. Me forte audiam loquen-
 tē: et nō intelligas: aut vspiam forte id legas:
 et quod scriptor senserit nescias. Quis tandem
 huic dicat: noli intelligere quod audis. noli
 nosse quod legis. Quinimodum enim fere animis rō-
 nalibus in promptu est: ad vidēdū huius peri-
 tie pulchritudo: qua huius inter se cogitata:
 significantiū vocū enunciatione noscunt pro-
 pter hoc nomē decus: et ob hoc amatū quod notū
 studiose querit verbus illud ignotus. Itaque
 cum audierit atque cognouerit temetū: a veteri-
 bus vniuersis appellatus: sed iam ex vsu loquēdi
 quē nūc habemus hoc vocabulū mortuū. pro-
 pter nōnullos fortasse veterum libros sibi neces-
 sarius deputabit. Si autē et illos supuacaneos
 habet: forte iam nec dignus quod memorie comen-
 det existimat: quod videt ad illas speciem doctrine
 quas notat mente intuet atque amat: minime per-
 tinere. Quāobrem ois amor studētis animi:
 hoc est volentis scire quod nescit: non est amor
 eius rei quā nescit: sed eius quā scit: propter quod
 vult scire quod nescit. aut si tamen curiosus est. ut
 nō propter causam aliam notā: sed solo amore
 rapiat incognita sciēdi: discernendus quidē
 est a studiosi nomine iste curiosus: sed nec ipse
 amat incognita: imo congruentius dicit: odit
 incognita: que nulla esse vult: dum vult oia esse
 cognita. Sed ne quis nobis difficiliore referat
 questionē: asserens tam non posse quēquā
 odisse quod nescit. quod nō potest amare quod nescit: nō
 resistimus verbis: sed intelligendus est: non
 hoc idē dici cum dicitur: amat scire incogni-
 ta: ac si diceretur: amat incognita. Illud enim
 fieri potest ut amet quisque scire incognita. ut au-
 tem amet incognita nō potest. Nō enim frustra
 ibi est positū scire: Quoniam qui scire amat in-
 cognita: non ipsa incognita: sed ipsum scire
 amat. Quod nisi haberet cognitū neque scire se
 quicquā posset fidenter dicere: neque nescire.
 Nō solum enim quod dicit scio: et verū dicit: ne-
 cesse est ut quod sit scire sciat: sed etiā quod dicit ne-
 scio: idque fidider et verū dicit: et scit verum se
 dicere. scit utique quid sit scire: quod et discernit
 absente nesciente: cum veraciter se intuens di-
 cit nescio. Et cum ipse scit se verū dicere: unde
 sciret: si quid sit scire: nesciret.

Quibus causis amari videntur cognita: cum

ipsa scientia eorum que nescimus experitur.

Capitulum ij.

Diligitur studiosus: quilibet curio-
 sus nō amat incognita: cum ardentissimū
 appetitū instat scire quod nescit. Aut
 enim iam genere notū habet quod amat: id-
 que nosse experit: etiā in aliqua re singula: ve-
 in singulis rebus quod illi nodū note forte laudāi
 fingitque animo imaginariā formam qua exci-
 tet in amorem. Unde autē fingit: nisi ex his
 que iam nouerat. Qui tamen forme animo figura-
 te atque in cogitatione notissime: si eam que lau-
 dabatur dissimilem inuenerit: fortasse non
 amabit. Quod si amaerit: ex illo amare in-
 cipiet ex quo didicit. pauloante quippe alia erat
 que amabatur: quam sibi animus formans
 exhibere consueuerat. Si autē illi forme simi-
 lem inuenerit quam fama predicauerat: cui
 vere possit dicere: iam te amabam. nec tunc
 utique amabat incognitam: quam in illa simi-
 litudine nouerat. Aut in specie sempiternae ra-
 tionis videmus aliquid et ibi amari: quod
 cum expressum in aliqua rei temporalis effigie
 illis qui experti sunt laudantibus et amamus.
 et credimus: nō aliquid amamus incognitū
 nisi iam supra satis differuimus. Aut aliquid
 notū amamus: propter quod ignotū aliquid
 querimus. cuius ignoti amor nequaquam nos
 tenet: sed illius cogniti quo pertinere nouimus.
 ut illud etiā quod adhuc ignotū querimus no-
 uerimus. sicut de incognito verbo pauloan-
 te locutus sum. Aut ipsius scire quisque amat:
 quod nulli scire aliquid cupienti esse incognitū potest
 His causis videntur amare incognita: qui sci-
 re aliquid volūt quod nesciunt: et propter ardentio-
 res querendi appetitum sine amore esse dici
 non possunt. Sed quāquam se res aliter habeat
 nec omnino quicquam ametur incognitū: arbi-
 tro me persuasisse verū diligenter intuenti-
 bus. Sed quod crepti quod dedimus eorum sunt qui
 aliquid quod ipsi nō sunt nosse cupiunt: viden-
 dum est ne forte aliquod nouū genus appareat
 cum seipsa mens nosse desiderat.

An incognita sibi sit mens cum se querit ut no-
 uerit.

Capitulum iij.

Unde ergo amat mens: cum ardentem se
 ipsam querit ut nouerit: dum incogni-
 ta sibi est. Ecce enim mens semetipsam
 querit ut nouerit: et inflammatur hoc studio.
 Amat igitur. Sed quid amat. Seipsam.

Liber

Quo: cū se nōdū nouerit nec q̄s̄ possit ama-
re q̄d nescit. An ei i fama p̄dicauit specie suā
sicut de ab̄ntibus solem⁹ audire. It̄ or̄te ḡ se
nō amat: s̄ q̄d de se fingit hoc amat. lōge for-
tasse aliud q̄ ipsa est. aut si se mens sui simile
fingit: et ideo cū hoc figmentū amat: se amat
ante q̄ nouerit: q̄ id q̄d sui simile est intuet̄.
Mouit igit̄ al̄s mētes ex q̄bus se fingat: et ge-
nere ipso sibi nota est. Cur ḡ cū alias mētes
nouit: se nō nouit: cū se ipsa nihil possit esse p̄-
senti⁹. Q̄d si ut oculis corp̄is magis alij ocu-
li noti sunt: q̄ ipsi sibi: nō se ergo q̄rant nūq̄
inuētura. Munq̄ enim se oculi preter specula
videbūt. Nec villo mō putandū est etiā reb⁹
incorporeis cōtemplandis tale aliquid adhi-
beri: ut mens tāq̄ in speculo se nouerit. An
in rōne veritatis eterne videt q̄ speciosus sit
nosse semetip̄am: et h̄ amat: q̄d videt studet/
q̄ in se fieri: q̄ q̄uis sibi nota nō sit: notū tū
ei ē q̄ bonū sit ut sibi nota sit. Et h̄ q̄dē p̄mi-
rabile ē: nōdū se nosse: et q̄ sit pulchrū se nos-
se iā nosse. An aliquē finē opumū. id est secu-
ritatē et beatitudinē suā videt: p̄ quādā ocul-
tā memoriā q̄ in lōginq̄ cā p̄gressas nō des-
uit: et credit ad eūdē finē: nisi seip̄am cogno-
uerit se puenire nō posse. Ita dū illud amat
hoc q̄rit: et notū amat illud p̄pter q̄d q̄rit igno-
tū. S̄ cur memoria beatitudinis sue potuit:
et memoria sui cū ea p̄durare nō potuit: ut tā-
se nosset q̄ vult puenire: q̄ nouit illud q̄ vult
puenire. An cū se nosse amat: nō se quā non-
dū nouit: s̄ ip̄m nosse amat: acerbiusq̄ tole-
rat seip̄am deesse sciētie sue: q̄ vult cūcta com-
p̄bendere. Mouit aut̄ qd sic nosse: et duz hoc
amat qd nouit: etiā se cupit nosse. Vbi ergo
nosse suū nouit si se nō nouit: nā nouit qd alia
nouerit: se aut̄ nō nouerit: hinc eni nouit: et
qd sit nosse. Quo pacto igit̄ se aliqd scientem
scit: q̄ seip̄am nescit. necq̄ enim alterā mentem
sciētē sit s̄ seip̄am. Scit igit̄ seip̄am. Deinde
cū se q̄rit ut nouerit: querentē se iā nouit. Iā
se ergo nouit. Quapropter nō pōt oino nesci-
re se. Que diu se nescientē scit: se vtiq̄ scit.
Si aut̄ se nescientē nesciat: nō se querit sciat.
Quapropter corp̄o quo se querit: magis se
sibi notā quā ignotā esse cōuincit. Mouit eni
se querentē atq̄ nescientē: dū se querit ut no-
uerit. Quid ergo dicemus. An qd ex parte
se nouit: ex parte nō nouit. S̄ absurdū ē di-
cere: nō eam totā scire qd scit. Mō dico totuz

scit: sed quod scit: tota scit. Euz itaq̄ aliqd de
se scit: qd nisi tota nō pōt: totā se scit. Scit aut̄
se aliqd scientē: nec pōt quicq̄ scire nisi tota.
Scit se igit̄ totā. Deinde qd eius ei tā notuz
est quā se viuere.

De proprijs mētis que nō potest ignorare.

Capitū. iij.

nō nō pōt aut̄ et mēs esse et non viuere:
q̄n̄ habet etiam amplius ut intelligat.
Mā et anime bestiarum viuūt: s̄ nō itelligūt.
Sicut ḡ mens tota mēs ē: sic tota viuūt. Mo-
uit aut̄ viuere se. Totā se igit̄ nouit. Postre-
mo cū se nosse mēs q̄rit: mētē se esse iā nouit.
Alioqn̄ utrū se querat ignorat: et aliud p̄ alio
forsitā querat. It̄ fieri enim pōt ut ipsa non sit
mēs: atq̄ ita dū mētē nosse querit: nō seip̄az
querat. Quapropter qm̄ cū querit mens qd
sit mens: nouit qd se querat. p̄fecto nouit qd
ipsa sit mēs. porro si hoc in se nouit qd mens
est: et tota mēs est: totā se nouit. Sed ecce nō
se nouerit esse mentē. cū aut̄ se querit: hoc tan-
tūmodo nouerit qd se q̄rat. Pōt enim etiā sic
aliud p̄ alio querere: si hoc nescit. ut aut̄ non
querat aliud p̄ alio: p̄culdubio nouit qd que-
rat. At si nouit qd querat: et seip̄am q̄rit: se-
ip̄am vtiq̄ nouit. Quid ḡ adhuc: q̄rit q̄ si ex
parte se nouit: ex parte aut̄ adhuc querit: non
seip̄am: sed partē suā querit. Eū enim causa
dicit: tota dicit. Deinde qz nouit nōdū se a se
inuētā totā: nouit quāta sit tota. Atq̄ ita q̄-
rit quod deest: quēadmodū solem⁹ querere
ut veniat in mentē qd excidit. nec tū penitus
excidit: qz pōt recognosci cū venerit hoc esse
quod querebat. Sed quō mens veniat i mē-
tē quasi possit mens in mente nō esse: huc ac-
cedit qz si parte inuenta non se totā querit: tū
tota se querit. Tota ergo sibi p̄stō est: et qd
adhuc queratur nō est: hoc enim deest qd que-
rit: nō illa que querit. Euz itaq̄ tota se querit
nihil eius deest. Aut si nō tota se querit: s̄ ps
q̄ inuēta est: querit partē que nōdū inuēta est
Mō se ergo mēs querit cuius se nulla pars q̄-
rit. pars enim que inuēta est: nō se querit ps
aut̄ que nondū inuenta est: nec ipsa se querit:
quoniā ab ea iam inuenta est parte queritur.
Quocirca quia nec tota se mēs querit: nec
pars eius vlla se querit: se mens omnino nō
querit.

An quo mens nosse se debeat: et a quibus ab-
stinere ne eis quasi proprijs delectet atq̄ in

se minus nouerit.

Cap. v.

Quid ergo ei preceptum est: ut se ipsam cognoscat: credo ut seipsam cogitet: et secundum naturam suam uiuat. id est ut secundum naturam suam ordinari appetat: sub eo scilicet cui subdenda est: supra ea quibus preponenda est. sub illo a quo regi debet. supra ea que regere debet. Adulter enim per cupiditate prauam tanquam sui sit obuia: sic agit. Videt enim quedam intrinsecis pulchra: in prestantiore natura que deus est. Et cum instare debet ut eis fruatur: uolens ea sibi tribuere: et non ex illo: similis illius: sed ex seipsa esse quod ille est: auertit ab eo: moueturque et labit in minus et minus: quod putat amplius et amplius: quia nec ipsa sibi: nec ei quicquam sufficit recedenti ab illo qui solus sufficit. Ideoque per egestatem ac difficultatem fit nimis intenta in actiones suas et ingetas delectationes quas per eas colligit: atque ita cupiditate acquirendi noticias ex his que foris sunt quorum cognitum genus amat et sentit amitti posse nisi ipse secura teneatur: perditque securitatem: tantoque seipsam minus cogitat: quanta magis secura est: quod se non possit amittere. Ita cum aliud sit non se nosse: aliud non se cogitare. Neque enim multarum doctrinarum peritum: ignorare grammatice dicimus cum eam non cogitat: quia de medicina arte tunc cogitat. Cum ergo aliud sit non se nosse: aliud non se cogitare: tanta vis est amoris: ut ea que cum amore diu cogitauerit: eisque cure glutino inhaerit: attrahat seque etiam cum ad se cogitanda quodammodo redit. Et quia illa corpora sunt que foris per sensus carnis adamauit: eorumque diuertina quadam familiaritate implicata est: nec se cum potest introsum tanquam in regione in corpore nature ipsa corpora inferre imagines corporum uoluit et rapit: factas in semetipsa: de semetipsa. Dat enim eis formam quiddam substantie sue. seruat autem aliquid: quo libere de specie talium imaginum iudicet: et hoc est magis mens. id est rationalis intelligentia: que seruat ut iudicet. Nam illas anime partes que corporum similitudinibus itormant etiam cum bestijs nos communes habere sentimus.

In quibus mens de se cogitans possit errare.

Cap. vi.

Errat autem mens: cum se istis imaginibus tanto amore coniungit: ut etiam se esse aliquid huiusmodi existimet. Ita enim con-

formas eis quodammodo: non id existendo: sed putando: non quo se imaginem putet: sed oimino illud ipsum cuius imaginem secum habet. Diget quippe in eam iudicium discernendi corpus quod foris relinquit ab imagine: quam de illo secum gerit: nisi cum ita expriment cedem imagines tanquam foris sentiant: non intus cogitent: sicut dormientibus: aut furantibus: aut in aliqua extasi accidere solet. De opinionibus corporum que mentem aliquid principium corporis esse senserunt.

Cap. vii.

Uim itaque se tale aliquid putat: corpus esse se putat. Et quia sibi bene perscia est: principatus sui quo corpus regit. hinc factum est ut quidam quererent quid corporis amplius ualeret in corpore. et hoc esse mentem: vel oimino totam animam existimarent ut empedocles et ericetes opinati sunt. Itaque alij sanguinem: alij cerebrum alij cor: non sicut scriptura dicit. Confitebor tibi domine in toto corde meo. Et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Hoc enim abutendo vel transferendo uocabulo de corpore ad animam: sed ipsam oimino particulam corporis quam in uisceribus dilaniatis uidemus: eam esse putauerunt. Alij ex minutissimis indiuiduisque corpusculis quas atomos dicunt: currentibus in se atque coherentibus: eam perfici crediderunt. Alij aerem. alij ignem: substantiam eius esse dixerunt. Alij eam nullam esse substantiam: quia nisi corpus. nullam substantiam poterant cogitare: et eam corpus esse non inueniebant. sed ipsam reparationem corporis nisi uel copage primordiorum: quibus ista caro tanquam connectit: esse opinati sunt: eoque omnes eam mortalem esse senserunt. quia siue corpus esset. siue aliqua compositio corporis: non possit unquam immortaliter permanere. Qui uero eius substantiam uitam quandam nequaquam corpoream: quam quidem uita omne uiuum corpus animantem ac uiuificantem esse reppererunt: persequenter et immortalem: quia uita carere uita non potest: ut quisque potuit probare conati sunt. Nam de quinto illo nescio quo corpore: quod notissimis quattuor huius mundi elementis quidam coniungentes: hinc animam esse dixerunt: hoc loco diu differendum non puto. Aut enim hoc uocant corpus quod nos: cuius in loci spacio pars toto minor est: et in illis annumerandi sunt que mentem corpoream esse crediderunt. Aut si uel omnes substantiam uel omnem mutabilem substantiam corpus appellat: cum sciant non omne locorum spacijs aliqua longitudine uel latitudine et altitudine

Ps. 9.
110. 137
Deu. 6

Liber

contineri: nō cū eis de vocabuli questione pu-
gnandū est. In his oib⁹ sententijs q⁹sq⁹ videt
mētis naturā z esse substātiā z nō esse cor-
porēas. id est nō minore sui parte minus oc-
cupare loci spaciū. maiorēq⁹ maiorē: simul
oportet videat eos q⁹ opinant⁹ esse corporeas:
nō ob hoc errare qd⁹ mens desit eoz⁹ noticie:
sz qd⁹ adiūgūt ea: sine q⁹bus nullā pnt cogita-
re naturā. Sine phātasij⁹ enī corporez q⁹qd
visi fuerint cogitare: nihil oīno esse arbitrant⁹
iōq⁹ nō se tanq⁹ sibi desit mēs reqrat. Quid
enī tam cogitationi adest: q⁹ id qd⁹ mēti ad-
est. aut qd⁹ tam mēti adest: q⁹ ipsa mens. Un-
de z ipa q⁹ appellat⁹ inuētio: si verbi originez
retractem⁹: qd⁹ aliud resonat: nisi qz inuenire
est in id venire qd⁹ qrit. Propterea q⁹ quasi
vltro in mētē veniūt: nō vltimate dicunt⁹ in-
uēta: q⁹uis cognita dici possint: qz non in ea
qrendo tēdebamus vt in ea venirem⁹. hoc ē
ea inueniremus. Quapropt⁹ sicut ea q⁹ oculis
aut vllō alio corpis sensu reqrunt: ipsa mēs
qrit. ipsa enī etīā sensuz carnis intēdit. tūcāt
inuenit: cū in ea que requirunt idē sensus ve-
nit. Sic alia que nō corporeo sensu internū-
cio: sed p seipsaz nosse debet cū in ea venit: in-
uenit. Aut in supioze substātia. id est in deo
aut in ceteris anime pibus sicut de ipsis ima-
ginibus corporez cū iudicat. intus enī in aīa
eas inuenit p corpus impressas.

Qd⁹ mēs nosse se cupiēs nihil eoz⁹ de se cor-
poreū debeat cogitare. **Capit. viij.**

Rgo seipsaz quēadmodū qrat z inue-
niat mirabilis questio ē. quo tēdat: vt
querat. aut veniat: vt inueniat. Quid
enī tā in mēte q⁹ mēs est. Sz qz in his ē que
cū amore cogitat. sensibilibus aut. id ē corpa-
lib⁹ cū amore assuefacta est: nō valet sine ima-
ginibus eoz⁹ esse in semetipsa. hinc ei obozūt
erroris dedecus: dū rerū sensaruz imagines
se cernere a se n̄ pōt: vt se solā videat. Obese-
rūt enī mirabiliter glutino amoris: z hec est
eius imundicia: qm̄ dū se solā nitūt cogitare.
hoc se putat esse sine quo se non pōt cogitare.
Cum igit⁹ ei precipit⁹ vt seipsaz cognoscat: nō
se tanq⁹ sibi detracta sit querat: sed id qd⁹ sibi
addidit detrabat. Interior est enim ipsa: nō
solū q⁹ ista sensibilia q⁹ manifeste foris sunt: sz
etīā q⁹ imagines eozū que in parte quadā sūt
anime: quā habēt z bestie: q⁹uis intelligētia
carcant que mensis est ppria. Cum ergo sit

mens interior quodāmodo exit a semetipsa.
cū in hec quasi vestigia multaz intētionū cre-
rit amoris affectū. Que vestigia tanq⁹ ipri-
munt⁹ memorie: qm̄ hec que foris sunt corpa-
lia sentiunt: vt etīā cū absunt ista: presto sint
tū imagines eoz⁹ cogitantib⁹. Cognoscat er-
go semetipsaz: nec quasi absentē se querat: sz
intentionē voluntatis qua p alia vagabat sta-
tuat in seipsam: z se cogitet. Ita videbit q⁹ nū-
quā se nō amauerit: nunq⁹ nescierit. Sz ali-
ud secū amādo cū eo se pfundit z pcrenit quo-
dāmodo: atq⁹ ita dum sicut vnū diuersa cōple-
cūt: vnū putauit esse que diuersa sunt.

Quō mēs cognoscit seipsaz. **Capit. ix.**

Qn itaq⁹ vclut absentē se qrat cerne-
re: sed p⁹sentē se curet discernere. Nec
se q⁹si nō norit cognoscat: sed ab eo quo
alterū nouit dinoscat. Ip⁹m enī qd⁹ audit: co-
gnosce teipsam: quō agere curabit si nescit.
aut qd⁹ fit cognosce. aut qd⁹ fit teipsaz. Si aut
vtrūq⁹ nouit. nouit seipsaz: qz nō ita dī mēti
cognosce teipsaz: sicut dī: cognosce cherubin
aut seraphin. De absentibus enī illis credi-
mus: fm̄ qd⁹ celestes quedā pates esse predi-
cant. Meq⁹ sicut dicit cognosce volūtātē illi⁹
hoīs: que nobis nec ad sentiendū vllō modo
nec ad intelligendū psto ē: nisi corporalibus si-
gnis editis. z hoc ita vt magis credamus q⁹
intelligamus. Meq⁹ ita vt dī homini: vide fa-
ciē tuā: qd⁹ nisi in speculo fieri nō pōt. Nam
z ipa nra facies absens ab aspectu nro est: qz
nō ibi est quo ille dirigi pōt. Sz cū dicit mēti.
Cognosce teipam: eo ietu quo intelligit qd⁹
dictū est: teipsam cognoscit seipsaz: nec ob ali-
ud q⁹ eo quo sibi p⁹sens ē. Si aut qd⁹ dictuz
est nō intelligit: nō vtiq⁹ facit. hoc igit⁹ ei p⁹ci-
pit vt faciat: qd⁹ cū ipsum pceptuz intelligit:
facit. Nō ergo adiūgat aliud ad id qd⁹ seipsaz
cognoscit: cū audit vt seipsaz cognoscat. Cer-
te enim nouit sibi dici: sibi scilicet que est: z vi-
uit: z intelligit. Sed est z cadauer: viuit z pe-
cus. intelligit aut nec cadauer nec pecus. Si-
cut ergo sese esse z viuere scit: quomodo est:
z viuūt intelligentia.

Qd⁹ mēs nosse se cupiens nihil eozū de se
opinari debeat de quibus scit esse dubitādū.

Capit. x.

Umergo: verbi grā: mens aerem se
putat: aerē intelligere putat. Se tū in-
telligere scit. aerem autē se esse nō scit:

sed putat. Se cernat qđ putat: cernat qđ scit: hoc ei remaneat. Vñ ne illi qđ dubitauerūt q aliud atq; aliud corpus esse mentē putauerūt. Neq; enī oīs mēs aere; se esse existimat s; alie igne;: alie cerebrū: alieq; aliud corpus ⁊ aliud alie. sicut supra cōmemorauī: oēs tñ se intelligere nouerūt ⁊ esse ⁊ viuere. Sed intelligere ad id qđ intelligūt referūt. esse autē et viuere ad seipsas. Et nulli ē dubiū: nec quēq; intelligere qui nō uiuat: nec quēq; viuere q nō sit. Ergo cōsequenter ⁊ esse ⁊ viuere, id qđ intelligit: nō sicuti est cadauer qđ nō uiuit nec sicuti uinitaia q nō intelligit: sed pprio quodā eodēq; prestantioze modo. Itē uelle se sciūt: neq; hoc posse quēq; q nō sit si q non uiuat pariter sciūt. Itēq; ipsam uolūtātē referunt ad aliqd qđ ea uolūtate uolunt meminisse etiā se sciunt: simulq; sciūt qđ nemo meminisset nisi esset ac uiueret. S; ⁊ ipsaz memoriaz referimus ad aliqd qđ ea meminimus. Duobus igit hōz triū memoria ⁊ intelligentia multarū ⁊ cruz; noticia atq; scientia cōtinētur. uoluntas autē adest: p q; fruamur eis uel utamur s; ruimur enī cognitis: in qbus uolūtas ipsis pppter seipsa dilectata conquiescit. utimur uero eis que ad illud referimus quo fruendū est. Nec ex alia uita hominū uitiōsa atq; culpabilis: q; male utēs ⁊ male fruens. De qua re nō est nunc differendi locus. S; qm de natura mētis agit: remoueamus a cōsideratione nra oēs noticias q capiunt extrinsecus p sensus corporis: ⁊ ea q possumus oēs mētes de seipsis nosse: certasq; esse diligētē attēdam⁹. Vtrū enī aeris sit vis uiuēdi: reminiscēdi: itelligēdi: uolēdi: cogitādi: sciēdi: iudicādi. An ignis: an cerebrū: an sanguinis: an atomoz;: an pter uisitata quattuor elementa: qnti nescio cui⁹ corporis: an ipsi⁹ carnis nre cōpago: uel tēperamētū hec efficere ualeat. dubitauerūt: hoies: ⁊ ali⁹ h;: ali⁹ aliud affirmare conatus ē. Viuere se tñ ⁊ meminisse: ⁊ intelligere: ⁊ uelle: ⁊ cogitare: ⁊ scire: ⁊ iudicare qd dubitet. Quā qđ etiā si dubitat uiuit. si dubitat vñ dubitet meminuit. si dubitat dubitare se intelligit. si dubitat certus esse uult. si dubitat cogitat. si dubitat scit se nescire. si dubitat iudicat nō se temere p sentire oportere. Quisq; igit aliūde dubitat: de his oibus dubitare nō d; . que si nō essent: de vlla re dubitare nō posset. Hec oia q uel corpus uel cō-

positionē seu tēperationē corporis esse mentē putāt: in subiecto esse uolūt uideri: ut substantia sit aer: uel ignis: siue aliqd aliud corpus: qđ mētes putāt. Intelligentia uo ita isti uel corpore: sicut q̄litas eius: ut illud subiectū sit: hec in subiecto. subiectū s; mēs quā corpus esse arbitrant. in subiecto autē intelligentia: siue qđ aliud eoz que certa nobis eē cōmemorauim⁹. Iuxta opinant etiā illi q mentē ipaz negāt esse corpus: s; cōpaginē aut tēperationē corporis. Hoc enī iter est: q illi mēte ipaz dicūt esse substantiā: in quo subiecto sit intelligentia. Isti autē ipam mentē in subiecto eē dicunt corpore s; cuius cōpositio uel temperatio est. Vñ psequenter etiā intelligentiaz qđ aliud q; in eodē subiecto corpore existimāt. Qui omnes nō aduertūt mēte nosse se etiā cū qrit se: sicut iā ostendim⁹. Nullo mō autē recte dicūt sciri aliqua res: dñ eius ignorat substantia. Quapropter cū se mens nouit: substantiam suā nouit: ⁊ cū de se certa est: de substantia sua certa est. Certa est autē de se: sicut cōuincūt ea que supra dicta sunt. Nec oino certa ē: utru; aer an ignis sit: an aliqd corpus: uel aliquid corporis. Mō ē igit aliqd eoz. Totumq; illud qđ se iubemur ut nouerit: ad hoc p̄tinet ut certa sit: nō se esse aliqd eoz de qbus incerta est: idq; solū esse se certa sit: qđ solū esse se certa ē. Sic enī cogitat ignē aut aerē: ⁊ qcqd aliud corporis cogitat. Neq; villo modo fieri poss; ut ita cogitaret id qđ ipa ē: quēadmodū cogitat id qđ ipa nō est. Per phāsiā qppe imaginariā cogitat hec oia: siue ignē: siue aerē: siue illud corpus: partem uel vllā: siue compagine; tēperationēq; corporis nec vtiq; ista oia: sed aliquid horū esse dicūt. Si quid antez horū esset: aliter id quā cetera cogitaret: non scilicet p imaginale figmentū: sicut cogitant absentia: que sensu corporis tacta sunt: siue omnino ipsa: siue eiusdē generis aliqua: sed quadminteriore: nō simulata: sed uera presentia. Non enim quicq; illi est seipsa presentia: sicut cogitat viuere se ⁊ meminisse ⁊ intelligere ⁊ uelle se. Mouit enim hec in se: nec imaginatur quasi extra se illa sensu tengerit: sicut corporalia queq; tangunt. Ex quozum cogitationibus si nihil sibi affingat: ut tale aliquid esse se putet: quicquid ei de se remanet: hoc solum ipsa est.

De memoria intelligentia ⁊ uolūtate in

Liber

quibus mens bz in se quandā imaginē diuine trinitatis.

Capit. xi.

Emotis igitur paulisper ceteris: quorum mens de se ipsa certa est: tria hec potissimum considerata tractemus: memoriā: intelligentiā: voluntatē. In his enim tribus inspicia solent etiam ingenia paruulorum cuiusmodi preserantur indolere. Quāto quippe tenacius et facilius puer meminit: quātoque acutius intelligit et studet ardentius: tāto est laudabilioris ingenij. Cū vero de cuiusque doctrina queritur: nō quāta firmitate ac facilitate meminerit: vel quāto acuminē intelligat: sed quod meminerit: et quod intelligat queritur. Et quod nō tamen quā doctus sit considerat laudabilis animus: sed etiam quod bonus. nō tamen quid meminerit et quod intelligat: verūctiam quod velut attendit. nō quāta flagrantia velit: sed quod velit prius: deinde quāto velit. Tūc enim laudandus est animus vehemēter amans: cū id quod amat vehemēter amandū est. Cū igitur dicuntur hec tria: ingenium: doctrina: vsus. Primum horum considerat illis tribus quod possit quisque memoria: et intelligentia: et voluntate. Secundum eorum considerat quod habeat quis memoria: et intelligentia: quo studiosa voluntate puenerit. Tercium vero vsus tertius: in voluntate est pertractante illa que in memoria et intelligentia continentur: siue ad aliqd ea referat: siue eorum sine delectata quiescat. Vti enim est assumere aliqd in facultatē voluntatis. vti autem dicitur quod in vsum venerit: ad id quod amas obtinendū referre. et tamen amandū est. si rursus est enim amore inherere alicui rei propter sciendam. frui est autem vti cū gaudio nō adhuc spei: sed iam rei. Proinde ois qui fruit: vti. assumit enim aliqd in facultatē voluntatis: cū sine delectationis. Nō autem ois qui vti: fruit. sed id quod facultatē voluntatis assumit: nō propter illud ipsum: sed propter aliud appetit. Hec igitur tria: memoria: intelligentia: voluntas: quoniam non sunt tres vite sed vna vita: nec tres mentes sed vna mens: consequenter vtique nec tres substantie sunt sed vna substantia. Memoria quippe: quod vita et mens: et substantia dicitur: ad seipsam dicitur. Quod vero memoria dicitur ad aliqd relatiue dicitur. Hoc de intelligentia quoque: et de voluntate dixerim. Et intelligentia quippe et voluntas: ad aliqd dicuntur. Vita est autem vnaqueque ad seipsam: et mens et essentia. Quocirca tria hec eo sunt vnū: quo vna vita: vna mens: vna essentia. Et quicquid aliud ad seipsam singula dicuntur: et simul nō pluraliter

sed singulariter dicuntur. Et vobis tria quo ad se inuicem referunt. quod si equalia nō essent: nō soluz singula singulis: sed etiam oibus singula: non vtique se inuicem caperēt. Neque enim tamen a singulis singula: verūctiam a singulis oia capiunt. Memini enim me habere memoriā: et intelligentiā: et voluntatē. et intelligo me intelligere et velle atque meminisse. et volo me velle: et meminisse: et intelligere. totaque meā memoriā et intelligentiā et voluntatē simul memini. Quod enim memorie mee nō memini: nō est in memoria mea. Nihil autem tā in memoria: quod ipsa memoria est. Totā igitur. Itē quicquid intelligo intelligere me scio. et scio me velle quicquid volo. Quicquid autem scio memini. Totaque igitur intelligentiaz totaque voluntatē meā memini. Similiter cum hec tria intelligo: tota simul intelligo. Neque enim quicquid intelligibiliū nō intelligo: nisi quod ignoro. Quod autem ignoro: nec memini nec volo. Quicquid itaque intelligibiliū nō intelligo: consequenter etiam nō memini nec volo. Quicquid autem intelligibiliū memini et volo: consequenter intelligo. Voluntas etiam mea totā intelligentiā totaque memoriaz meā capit dū toto vtor quod intelligo et memini. Quapropter quoniam inuicem a singulis: et tota oia capiunt: equalia sunt tota singula totis singulis: et tota singula simul omnibus totis: et hec tria vnū: vna vita: vna mens: vna essentia. De quāda imagine trinitatis etiam in his que aia ex corporis sensibus percipit.

Capitulum. xij.

Am ne igitur ascendendū est quibuscumque intellectiois viribus ad illā summā et altissimāz essentia: cuius impar imago est humana mens: sed tamen imago: an adhuc eadē tria distinctius declaranda sunt in anima: per illa que extrinsecus sensu corporis capimus: vbi temporaliter imprimuntur rerū corporum noticia. Adentē quippe ipsam in memoria et intelligentia et voluntatem suam: nec ipsius talem reperiamus: ut quoniam semper se nosse semperque se ipsam velle comprehendebat: simul etiam semper sui meminisse: semperque seipsam intelligere: et amare comprehendere: quod quis nō semper se cogitare discretas ab eis que nō sunt quod ipsa est: ac per hoc difficile in ea dinoscit memoria sui: et intelligentia sui. Quia si enim nō sunt hec duo: sed vnū duobus vocabulis appellat. sic apparet in ea re vbi valde ista iuncta sunt et aliud alio nullo procedit tempore. amorque ipse nō ita

sentit esse: cū eū nō prodit indigētia: qm̄ non de die in diem. In hoc ergo qui corrūpit: q̄ semp̄ p̄sto est qd̄ amat. Quapropter etiaz tar dioribus dilucescere hec p̄nt dā ea tractant: que ad animū tpe accedūt: z q̄ illi t̄paliter acci dunt: cū meminit qd̄ antea nō meminerat: z cū videt qd̄ antea nō videbat: z cuz amat qd̄ antea nō amabat. Sed aliud hec tractatio iaz poscūt exordiū: p̄pter huius libelli modum.

Explicit liber decimus.

Incipiūt capitula libri vndecimi.

- i De imagine trinitatis ēti eo qd̄ imago dei n̄ ē. id ē in hoīe exteriorē q̄renda.
- ii De visibili z vidente atq; visione.
- iii De memoria qua visorū imago retine tur: z itētiōe aīe q̄ in vtrūq; cōcurrūt
- iiii De imaginib; q̄s cogitatiois acies in tuet in p̄dātia q̄s memoria. p̄cepit.
- v De cogitatioibus innoxis: z de his q̄ ab acie recordatiois abigēde sunt.
- vi De fine volūtatis quo cognoscit an re cta an p̄aua cupiamus.
- vii De ea trinitate q̄ iā n̄ ex corpe neq; ex corpis sensu: s; d̄ mēoria nascit cogitā
- viii De multiplicationibus tri/ us. nitatū q̄ ex recordatiōe pariunt.
- ix Qd̄ in quolibet genere trinitatū volun tas nec parens inueniant eē nec ples.
- x Qd̄ facile sit cogitanti fingere sibi eas species q̄s non vidit ex eaz recorda/
- xi De mēsurā z nume/ tiōe q̄s vidit. ro z pondere quorum similitudo sit in memoria z visione z voluntate.

Incipit liber vndecimus.

De imagine trinitatis ēti eo qd̄ imago dei n̄ est. id est in hoīe exteriorē q̄renda. La. j.

Memini dubium est sicut inte riorem hominem intelligentia sic exteriorē sensu corporis p̄ dūm. Mitamur igitur si pos sumus in hoc quoq; exteriorē

indagare qualecunq; vestigiū trinitatis: nō qz z ipse eodē mō sit imago dei. Ad manifesta est q̄ppe apostolica snia: q̄ interiorē hominē reuocari dei agnitioē declarat: fm̄ imaginez ei; q̄ creauit eū: cū z alio loco dicat. Et si exte rior hō noster corrūpit: sed interior renouat

Colo. 3

2 Co. 4

In hoc ergo qui corrūpit: q̄ ram; quē admodū possum; quādā trinitatis effigiē. z si si expressiore: t̄m̄ fortassis ad dino scendū faciliozē. Neq; enī frursta z iste hō dicit: nisi qz inē ei nōnulla iterioris similitu do: z illo ipō ordie p̄ditionis n̄ ē quo morta les atq; carnales effecti sum;: facili; z q̄si fa miliarius visibilia q̄s itelligibilia p̄tractam;. Cū iste si n̄ exterius: illa iterius. z ista sensu corpis sentiam;: illa mente itelligam;. nosq; ipsi animi nō sensibiles sumus. id ē corpa: s; itelligibiles. qm̄ vita sumus: t̄m̄ vt dixi tāta fa cta ē i corporibus p̄suetudo: z ita i hec miro mō relabēs foras se n̄ra picit intētiō: vt cū ab icerto corp; ablata fuerit: vt i spiritū mul to certiore. ac stabiliozē cognitiōe figat: refu giat ad ista: et ibi appetat requiē vñ traxit in firmitatē. Cui; egritudini cōgruēdū ē: vt si qn̄ iteriora spiritalia accōmodatus distigere atq; facili; ifinuare cōamur: de corpilib; exteriorib; similitudinū documēta capiam;. Sensu igit corpis exterior hō p̄ditus: sentit corpa. z iste sensus qd̄ facile aduertit qnq; par titus ē: videndo: audiēdo: olfaciēdo: gustan do: tangēdo. S; multū ē z nō necessariū: vt oēs hos quinq; sensus id qd̄ querimus iter rogemus. Qd̄ enī nobis vnus eozū renun ciat: etiā i ceteris valet. Ita potissimuz testi monio vtamur oculoꝝ. Is enī sensus cor poris maxime excellit: z ē visioni mentis p sui generis dineritate vicinior.

De visibili z vidente atq; visione.

Capitū. ij.

Om̄ igit aliquod corpus videmus: hec tria qd̄ facillimū ē considerāda sunt z dinoscēda. Primo ipsa res quā vide mus: siue lapidē: siue aliquā flāmā: siue qd aliud qd̄ videri oculis p̄t: qd̄ vtiq; iaz esse poterat: z anteq; videret. Deinde visio q̄ n̄ erat: p̄uisq; rē illā obiectā sensui sentirem;. Tertio qd̄ in ea re que videt quādiu videt sensuz detinet oculoꝝ. id est animi intētiō. In his igit tribus: nō solū ē māifesta distin ctio: s; etiā discreta natura. Primo quippe illud corpus visibile lōge alterius nature q̄s sensus oculoꝝ quo sibimet icidēte sit visio. Ipsaq; visio qd̄ aliud q̄s sensus ex ea re que sentit in formatis apparet: q̄uis re visibili detracta nulla sit. nec vlla oīno esse possit ta lis visio: si corpus non sit qd̄ videri queat. Nullo modo t̄m̄ eiusdē substantie est corpus